

Mälardalens högskola
Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling

Empati gentemot människor med olika etniciteter

Piritta Nurminen och Maria Svedlin

C-uppsats i psykologi, HT 2009
Handledare: Per Lindström
Examinator: Agneta Brav

Empati gentemot människor med olika etniciteter

Piritta Nurminen och Maria Svedlin

Kvinnor har visats vara mer empatiska än män vid självskattning samt att vita och svarta barn känner mer empati för en målperson med samma hudfärg. Denna studies syfte var att undersöka om män och kvinnor kände olika mycket empati beroende på målpersonens etnicitet, om det fanns några könsskillnader i empati samt om något av könen väckte mer empati. Deltagarna var 208 män och kvinnor med svensk och invandrarbakgrund, majoriteten studerade på Mälardalens högskola. Resultatet visade en signifikant disordinal interaktion där svenska deltagare visade högre empati för en svensk målperson än vad de gjorde för en invandrad och invandrardeltagare visade högre empati för en invandrad målperson än vad de gjorde för en svensk. Ingen huvudeffekt för empati och deltagarnas etnicitet fanns. Män uppvisade signifikant lägre empati än kvinnor. Inget av könen väckte signifikant mer empati. Vikten av upplevd likhet mellan målperson och empatisör diskuterades och vidare forskning med äldre deltagare föreslogs.

Keywords: empathy, gender-difference, ethnicity

Inledning

Att göra en distinktion mellan "vi" och "de" är en av de mest basala former av social kategorisering som människan utövar och att människan ofta har en mer positiv bild av "vi" gruppen än vad man har av "de" gruppen" är naturligt (Tajfel hämtat från Brown, Bradley, & Lang, 2006). Om så är fallet skulle det kunna tänkas att människor känner olika mycket empati beroende på om målpersonen har samma eller annan etnicitet, vilket denna studie avsåg att undersöka. Ett ytterligare syfte var att undersöka om det fanns någon könsskillnad i empati samt om något av könen väckte mer empati.

Empatins betydelse för människan

Empati är en grundläggande mänsklig förmåga och är avgörande för människans utveckling och överlevnad (Sylvander, 1992). Decety och Jackson (2004) menar att empirisk forskning har visat att nyfödda kan registrera andra nyfödda barns känslotillstånd i form av gråt, vilket de menar visar på att människor föds med förmågan att kunna reagera på andra människors känslotillstånd. Detta kan ses som förstadiet till förmågan att känna empati. Vidare menar Decety och Jackson att även om empati är en förmåga som är ett resultat av evolutionen så är sociala interaktioner och emotionella band med andra människor nödvändigt för att empati ska kunna utvecklas hos människor.

Begreppet empati härstammar ursprungligen från det grekiska ordet "empathia" vilket ungerfärligt skulle kunna översättas till "inkännande" (Holm, 2001). Idag har dock begreppet fått en mängd olika innebörder då många forskare har skapat egna definitioner på detta begrepp (se exempelvis Hoffman, 1987). Definitionen av begreppet tycks även variera beroende

på vilket psykologiskt perspektiv man förespråkar (Carlozzi, Bull, Stein, Ray, & Barnes, 2002). Batson (1994) vars definition denna studie bygger på menar att empati är: "Other-oriented feelings congruent with the perceived welfare of another person" (p.606).

Definition av begreppet etnicitet

Begreppet etnicitet har både skiftat och varit ett omstritt begrepp genom tiderna och en av många teoretiska definitioner av begreppet idag är: "identifikation med och känsla av tillhörighet till en etnisk grupp" (Lindholm Schulz, 2009). Vidare definieras "etnisk grupp": "namngiven grupp av människor med myter om ett gemensamt ursprung, en gemensam historia, någon eller några former av gemensam kultur (religion, språk, traditioner etc.), en förankring till ett territorium och en känsla av intern solidaritet" (Lindholm Schulz, 2009). Denna studie har använt en operationell definition av begreppet etnicitet, där svensk etnicitet syftar till att båda föräldrarna och deltagaren själv är födda i Sverige. Person med invandrarbakgrund innebär därmed att minst en av föräldrarna och/eller att deltagaren själv inte är född i Sverige.

Viktiga faktorer för upplevd empati

Att se personen som subjekt. Håkansson Eklund (2006) fann att ju mer deltagarna såg målpersonen ur ett subjektperspektiv det vill säga att deltagarna såg händelsen ur målpersonens perspektiv, utan att döma målpersonens egenskaper eller upplevelse av händelsen, desto högre empati kände deltagarna för målpersonen.

Förståelse, flera upplevda känslor, tidigare erfarenhet och omsorg. Vidare fann Håkansson och Montgomery (2003) följande fyra betydelsefulla komponenter för upplevd empati 1) att empatisören hade förståelse för målpersonens situation och känslor 2) att målpersonen kände en eller flera känslor 3) att empatisören via egna erfarenheter kunde känna igen sig i målpersonens situation 4) att empatisören har omsorg för offrets välmående. Batson et al. (1996) visade dock att tidigare erfarenhet av en liknande situation inte var en faktor som nödvändigtvis ökade empatin. Detta visades då de manliga deltagarna uppvisade högre empati om de inte hade liknande erfarenheter än vad de gjorde om de hade varit med om en liknande händelse. Däremot uppvisade kvinnor högre empati om de hade varit med om en liknande händelse.

Upplevd likhet. Enligt Batson (1994) motiveras människor till altruistiska handlingar (att vi hjälper andra människor utan att gagna vårt eget intresse) av bland annat empati. Sturmer, Snyder, Kropp och Siem (2006) menar att man inom det social-kognitiva perspektivet anser precis som Batson (1994) att altruism motiveras delvis av empati, men man menar att en annan viktig faktor för att människor ska hjälpa andra är att det finns en upplevd likhet mellan hjälparen och den nödställda, att den upplevda likheten är en viktig faktor för att man från första början ska kunna känna empati. Vidare visade Batson (2005) att empatisören inte behöver uppleva en likhet med målpersonen för att känna empati, då kvinnliga studenter kände mer empati för en hund och ett barn än för en kvinnlig student. Batson utesluter dock inte möjligheten att likhet är en bidragande faktor till att människor känner empati för framför allt främmande människor, men påpekar att det inte är *nödvändigt* att empatisören upplever en likhet med målpersonen för att den ska kunna känna empati.

Könsskillnader i empati

En stor andel forskning har visat att kvinnor är mer empatiska än män (se t.ex. Morgan, Goddard, & Givens, 1997; Rueckert & Naybar, 2008; Toussaint & Webb, 2005) även om det finns forskning som tyder på att det inte finns någon skillnad i empati mellan könen (se exempelvis Eisenberg och Lennon, 1983). Knickmeyer, Baron-Cohen, Raggatt, Taylor och Hackett (2006) utförde en studie på fyraåriga pojkar och flickor som fick titta på en bildserie där grafiska figurer interagerade med varandra och de skulle beskriva vad de såg. Flickorna angav mer genomtänkta förslag och känslomässiga beskrivningar än pojkarna som var mer neutrala. Man fann könsskillnader i empati och att den dessutom var biologiskt betingat då man fann en korrelation mellan testosteronhalt och empatiska känslor och tankar. Swami, Furnham och Christopher (2008) menar att kvinnor är mer bekymrade över situationer som inkluderar någon form av smärta eller död, vilket skulle kunna vara en alternativ förklaring till varför kvinnor ofta visas vara mer empatiska än män. Klein och Hodges (2001) menar dock att det inte är förmågan till att känna empati i sig som skiljer sig åt mellan könen utan att det snarare är skillnaden i motivation som utgör könsskillnaderna. Detta påvisades genom att mäta empati före och efter belöning. Deltagarna skulle fylla i ett formulär som mätte sympati och sedan utföra en uppgift som mätte empati. Innan deltagarna fick någon form av belöning fanns det stora könsskillnader, då kvinnor uppvisade högre empati. När deltagarna däremot belönades för sin insats på testet med feedback eller pengar kvarstod ingen signifikant könsskillnad, istället kunde man visa att männen påverkades mest av motivation även om kvinnor också påverkades.

I en meta-analys fann Eisenberg och Lennon (1983) att de studier som hade använt sig av självskattning av empati som metod, oftast visade att kvinnor var mer empatiska än män. Vidare konstaterade Eisenberg och Lennon att de studier som hade använt sig av mer objektiva metoder inte visade någon könsskillnad i empati. Exempel på en mer objektiv metod som inte resulterade i en könsskillnad, var när man observerade män och kvinnor som fick se bilder eller höra ljud, som skulle framkalla olika känslomässiga responser (bland annat empati). Rueckert och Naybar (2008) utförde en studie som syftade till att undersöka relationen mellan aktiveringen av den högra hemisfären i hjärnan och empati, där de konstaterade att det inte fanns någon könsskillnad i empati som kunde hänföras till den högra hemisfären. Rueckert och Naybar fann precis som Eisenberg och Lennon (1983) att de kvinnliga deltagarna i studien uppvisade högre empati än män vid självskattning men ingen signifikant könsskillnad fanns då man använde mer objektiva mätmetoder i form av skattning av ansiktsuttryck. Deltagarna skulle pussla ihop delar av samma ansikte som fanns i två uppsättningar med två olika ansiktsuttryck i två bilder och sedan göra en bedömning om vilket ansikte som såg gladast ut. Till detta fick de även fylla i ett frågeformulär som mätte empati. Att således påstå att kvinnor är mer empatiska än män är därmed missvisande, då det snarare verkar som att resultaten varierar beroende på *vilken* metod man har använt eller *vad* man har undersökt.

Majoriteten av den forskning som har undersökt om något av könen väcker mer empati visar att kvinnor väcker mer empati hos både män och kvinnor (se exempelvis Stillion, White, Edwards, & McDowell, 1989). Exempelvis visade man detta i en studie då deltagarna fritt fick beskriva en situation som inkluderade empati både från empatisören men också ur målpersonens perspektiv. Resultatet visade att kvinnor förekom oftare i historierna både som empatisör och målperson hos både manliga och kvinnliga deltagare (Håkansson & Montgomery, 2003). Håkansson och Montgomery menar att en orsaksförklaring till att kvinnor oftare valdes som både empatisörer och målpersoner kan vara att kvinnor oftare uppfattas som mer empa-

tiska samt för att kvinnor skulle kunna tänkas ha större önskan om att vara empatiska och att den uppfattningen gör det lättare att känna empati med och för en kvinna.

Forskning kring etnokulturell empati det vill säga empati för människor som kommer från en annan kultur eller har en annan etnicitet är överlag begränsad, men tycks vara obefintlig i Sverige. Den tidigare forskning som finns är dock entydig gällande könsskillnader, då det visar att kvinnor uppvisar högre etnokulturell empati än vad män gör (se t.ex. Wang et al., 2003). I en studie ville man undersöka könsskillnader i empati och attityder gentemot män och kvinnor från minoritets- och kulturellt missgynnade grupper i högt uppsatta yrkesroller. Majoriteten av deltagarna var förstaårs psykologistuderenter där cirka 60% var vita amerikaner och övriga deltagarna hade varierande etniciteter. Resultatet visade att kvinnorna uppvisade högre etnokulturell empati och hade en mer positiv attityd mot kvinnor i ledarpositioner än vad män hade (Cundiff & Komarraju, 2008). Generaliserbarheten till svenska män och kvinnor utifrån ovan nämnda studier som har behandlad etnokulturell empati är dock begränsad. Det skulle kunna tänkas att det finns kulturella skillnader i etnokulturell empati som exempelvis kan påverkas av det specifika landets invandrapolitik och historia.

Empati för människor med en annan och samma etnicitet

Ett antal forskare är övertygade om att man har mer empatisk förståelse för andra människor om de talar samma språk, delar samma kulturella bakgrund, sexuell och etnisk identitet som man själv gör/har (se t.ex. Erlich, 1983; Feshbach, 1975). Trots detta kan inte många empiriska undersökningar hittas som skulle kunna stödja idén om att människor känner olika mycket empati gentemot människor med samma och annan etnicitet. Sturmer et al.(2006) utförde en studie vars syfte var att undersöka sambandet mellan grupptillhörighet och empati bland muslimska (icke födda i Tyskland och som inte hade tyska som modersmål men som hade bott i Tyskland i genomsnitt sex år) och tyska deltagare (som var födda i Tyskland och hade tyska som modersmål). Resultatet i denna studie var relativt motsägelsefullt, då man i experiment 1 visade att båda deltagargrupperna visade högre empati för en muslimsk student som hade svårt att hitta bostad, än vad de hade för en tysk student. I experiment 2 utfördes en regressionsanalys där man studerade hur väl empati kunde predicera hjälpande handlingar. Forskarna fann att empati enbart var en prediktor för en hjälpande handling när det gällde muslimska deltagare och att de muslimska deltagarna främst var benägna att hjälpa andra muslimer, medan empati hos tyska deltagare inte var en prediktor för att hjälpa muslimer. Detta relativt motsägelsefulla resultat uppmärksammades i diskussionen där man även övervägde om resultatet i experiment 1 kan ha påverkats av att deltagarna hade angett socialt önskvärda svar.

En annan studie undersökte ifall svarta och vita amerikaner visade olika emotionella reaktioner (bland annat empati) när de fick se trevliga och otrevliga bilder av människor som hade samma och annan hudfärg (svarta/vita). Resultatet var inte signifikant men det fanns dock en tendens till att svarta amerikaner hade lite mer empati för de otrevliga bilder där personen på bilden hade samma etnicitet som de själva, medan vita amerikaner inte visade någon skillnad i empati oavsett vilken etnicitet målpersonen hade. En studie som utfördes på barn och vars syfte var att undersöka om det fanns något samband mellan ras (svart/vita) och empati, visade att svarta flickor skattade högre empati för svarta målpersoner medan vita flickor skattade högre empati för vita målpersoner. Resultatet visade även att det inte fanns någon signifikant skillnad i empati mellan svarta och vita, utan båda skattade ungefär lika högt (Klein, hämtat från Feshbach, 1975). Det bör dock noteras att denna studie utfördes på 1970-talet vilket innebär att studien i sig är relativt föråldrad vilket begränsar generaliserbarheten till män-

niskor på 2000-talet då samhället och attityder förändras över tid. Att denna studie utfördes på barn bör också uppmärksammas, då det inte kan uteslutas att resultaten skulle kunna bli annorlunda om den utfördes på vuxna eftersom forskning har visat att empatin ökar med åldern (se exempelvis Kuchenbecker, Feshbach, & Pletcher hämtat från Feshbach, 1975). Eftersom forskning gällande empati och etnicitet är relativt begränsad och stundtals tvetydig är det svårt att generalisera utifrån dessa studier till den svenska populationen.

Syfte

Syftet med studien var att undersöka om det fanns någon skillnad i empati mellan svenska och invandrardeltagare beroende på om målpersonen var svensk eller invandrad. Ett ytterligare syfte var att undersöka om det fanns någon könsskillnad i empati mellan deltagarna samt om något av könen väckte mer empati. Att undersöka om människor känner olika mycket empati beroende på målpersonens etnicitet, är viktigt då Sverige är ett växande mångetniskt samhälle där det behövs mer forskning om hur människors empati påverkas av detta. Att undersöka könsskillnader i empati är viktigt då resultaten från tidigare forskning tycks vara stundtals motsägelsefulla och väldigt olika beroende på vilket problem man har undersökt och hur empati har blivit mätt.

Hypoteser

En del av tidigare forskning har visat att kvinnor är mer empatiska än män, samt att kvinnor är mer bekymrade över situationer som inkluderar någon form av smärta eller död. Därmed antas följande hypotes:

(1) Kvinnor visar mer empati än män.

Att kvinnor väcker mer empati tycks en större del av tidigare forskning vara eniga om, därmed antas följande hypotes:

(2) Den kvinnliga målpersonen väcker mer empati än vad den manliga målpersonen gör.

Även om resultaten från forskning gällande empati för människor med samma och annan etnicitet är tvetydig, så har forskning visat att människor känner mer empati för människor med samma etnicitet än vad de gör för människor med annan etnicitet, därmed antas följande hypoteser:

(3a) Svenska deltagare känner mer empati för svenska målpersoner.

(3b) Invandrare känner mer empati för målpersoner med invandrarbakgrund.

Metod

Deltagare

Från början delades enkäterna ut till totalt 290 personer i studien, men då 82 personer bedömdes som bortfall kvarstod 208 deltagare. Från Mälardalens högskola rekryterades 162 förstaårsstudenter och resterande 46 deltagare bestod av vänner och bekanta. Av 208 deltagare var 96 män och 112 kvinnor mellan åldrarna 16 – 66 ($M = 24.93$, $SD = 8.72$). 155 av deltagarna var svenska (enligt studiens definition) varav 70 var män och 85 var kvinnor. De som klassades som deltagare med invandrarbakgrund bestod av 53 personer varav 26 var män och 27 var kvinnor. Valet av deltagare gjordes på grundval av att uppnå maximal spridning gäl-

lande utbildningsprogram och att det skulle finnas en så jämn fördelning som möjligt mellan könen.

Material och procedur

Enkäten som delades ut till deltagarna bestod av en berättelse som deltagarna fick läsa och sedan fick skatta hur mycket empati de kände för den drabbade personen. Berättelsen handlade om en person som på väg hem från en fest tar en genväg via en park. Där blir personen överfallen och så illa misshandlad att han/hon förlorar synen. Berättelsen skapades i fyra versioner där den drabbade personen antingen var en invandrad kvinna, invandrad man, svensk kvinna eller svensk man. För att deltagarna skulle uppfatta att personen i berättelsen var svensk och att det inte skulle bli för uppenbart att etnicitet var en oberoende variabel fick den drabbade personen enbart i de svenska versioner ett namn. I de versioner där den drabbade personen var svensk angavs redan i ingressen (som fanns i början av enkäten) personens kön och namn. Kvinnan som skulle antas vara svensk fick heta Maria Eriksson och mannen som skulle antas vara svensk fick heta Peter Eriksson. Versionen med Maria Eriksson löd som följer:

Det var en lördag kväll och jag var på fest hos min pojkvän, men runt 02 tiden blev jag trött och bestämde mig för att gå hem. På vägen hem valde jag att ta en genväg via parken för att komma hem snabbare. När jag var halvvägs igenom den så hörde jag att någon ropade till mig ”Hallå! Kan du stanna?! Jag stannade till och vände mig om för att se vem det var som ropade och precis i samma ögonblick som jag gjorde det, slog en av dem till mig så att jag föll mot marken. Exakt vad som hände efter att jag föll ner på marken kommer jag inte ihåg, men jag vet att det var ytterligare två män som fortsatte att slå och sparka på mig. En person som gick förbi hade sett händelsen och ringde polisen och jag fördes till sjukhuset där jag opererades direkt. Operationen blev lång och komplicerad och läkarna gjorde allt för att jag skulle bli bra igen. Värst skadades mina ögon och även om läkarna gjorde allt vad de kunde gick inte min syn att rädda. Efteråt fick jag veta att de hade tagit min mobil och mitt bankomatkort. Trots att polisen frågade människor i området om de hade sett någonting och hade flera förhör, har de ännu inga spår efter männen som misshandlade mig.

Versionen med Peter Eriksson var exakt likadan som berättelsen ovan, förutom att ordet pojkvän ändrades till flickvän i den versionen. I versionen där den drabbade personen hade invandrarbakgrund angavs enbart personens kön. Personen med invandrarbakgrund fick inget namn då det var svårt att hitta ett landsneutralt namn. Om ett namn hade angetts i dessa versioner hade risken för att specificera etniciteten på personerna med invandrarbakgrund ökat och detta ville undvikas då det lämnades åt deltagarnas egen bedömning. Versionen med invandrad man och kvinna skilde sig åt något från den med svensk man och kvinna och de kursiverade orden i berättelsen nedan markerar skillnaderna. Versionen med invandrarkvinna löd som följer:

Det var en lördag kväll och jag var på fest hos min pojkvän, men runt 02 tiden blev jag trött och bestämde mig för att gå hem. På vägen hem valde jag att ta en genväg via parken för att komma hem snabbare. När jag var halv-

vägs igenom den så hörde jag att någon ropade *någoting* till mig, *men eftersom jag inte hade bott i Sverige så länge så förstod jag inte vad de sade. Trots det så stannade jag till och vände mig om för att se vem det var som ropade och precis i samma ögonblick som jag gjorde det, slog en av dem till mig så att jag föll mot marken. Exakt vad som hände efter att jag föll ner på marken kommer jag inte ihåg men jag vet att det var ytterligare två män som fortsatte att slå och sparka på mig. En person som gick förbi hade sett händelsen och ringde polisen och jag fördes till sjukhuset där jag opererades direkt. Operationen blev lång och komplicerad och läkarna gjorde allt för att jag skulle bli bra igen. Värst skadades mina ögon och även om läkarna gjorde allt vad de kunde gick inte min syn att rädda. Efteråt fick jag veta att de hade tagit min mobil och mitt bankomatkort. Trots att polisen frågade människor i området om de hade sett någonting och hade flera förhör, har de ännu inga spår efter männen som misshandlade mig.*

Versionen som föreställde en man med invandrarbakgrund var exakt likadan som ovan, förutom att ordet pojkvän ändrades till flickvän. I enkäten fanns en kort ingress där deltagarna informerades om att berättelsen som de skulle skatta empati för var en autentisk händelse som var hämtad ur TV-programmet "Efterlyst". Den autentiska berättelsen anpassades och manipulerades dock för studien och enbart de centrala delarna i händelsen behölls. I enkäten ingick även följande kontrollfrågor och svarsalternativ:

(a) Vilken etnicitet föreställer du dig att förövarna har i berättelsen? (svensk/utländsk), (b) Har du varit med om en liknande situation som den drabbade? (Ja/Nej), (c) Hur klokt anser du att det var av den drabbade personen att besluta sig för att ta genvägen via parken? (1 *inte alls* till 7 *extremt*), (d) Hur allvarligt anser du att den drabbade personen skadade sig fysiskt? (1 *inte alls* till 7 *extremt*), (e) Hur allvarligt anser du att den drabbade personen skadade sig psykiskt? (1 *inte alls* till 7 *extremt*), (f) Hur väl överensstämmer beskrivningen av den drabbade personen i berättelsen med dina föreställningar om ett typiskt offer för liknande våldsbrott? (1 *inte alls* till 7 *extremt*), (g) Ringa in ett alternativ till följande påstående: Majoriteten av mina vänner och bekanta är: (svenska, av annan etnicitet eller ungefär lika många av båda), (h) Vilket land eller världsdel föreställer du dig att den drabbade personen kommer ifrån? Denna fråga var öppen där deltagarna själva fick fylla i vilket land de föreställde sig att den drabbade personen i berättelsen kom från. Det var viktigt att deltagarna svarade på denna fråga så att det kunde fastställas att de hade uppfattat den drabbade personens etnicitet korrekt. De deltagare som inte besvarade denna fråga eller hade uppfattat deltagarens etnicitet fel uteslöts från studien och betraktades som bortfall. Fråga (c) syftade till att mäta deltagarnas indirekta skuldbeläggning av den drabbade samt att fråga (f) syftade till att mäta hur mycket deltagarna ansåg att den drabbade i berättelsen var stereotyp offer för liknande våldsbrott.

I denna studie användes Batson, Håkansson Eklund, Chermok, Hoyt, och Ortiz (2007) empatiskala som översatts till svenska av Persson (2009). Empatiskalan innehöll totalt 16 känslor, men det var enbart sex av dem som mätte empati. Deltagarna visste med andra ord inte att det var empati som skalan egentligen mätte, utan fick skatta ett värde mellan 1 (*inte alls*) – 7 (*extremt*) för samtliga 16 känslor som skalan innehöll. Känslorna som mätte empati var deltagande, medkänsla, medlidande, omsorg, sorg och sympati (cronbach's alpha = .87).

Lärarna för varje respektive program kontaktades via e-post för att boka in en tid för datainsamlingen. Vid datainsamlingstillfällena presenterade experimentledarna sig kort och angav ett modifierat syfte till deltagarna för att inte påverka deras svar. I ingressen informerades deltagarna även om att medverkan var frivillig, anonym, att man kunde avbryta sin medverkan när man ville samt att all information som framkom enbart skulle användas till denna studie. Deltagarna ombads att läsa berättelsen noggrant och att återlämna enkäten när de var klara.

Vidare informerades deltagarna om att när enkäten returnerades skulle de få en lapp som innehöll information om studiens syfte samt kontaktuppgifter till experimentledarna för eventuella frågor. De fyra versioner av berättelsen delades ut slumpvis till deltagarna. Experimentledarna visste med andra ord inte vem som fick vilken berättelse. Experimentledarna var närvarande vid samtliga utdelnings- och insamlingstillfällen och samtliga utdelade enkäter returnerades och ingen ersättning utgick till deltagarna.

Resultat

Inledningsvis behövdes det tas reda på om det fanns någon skillnad i empati beroende på vilken programtillhörighet deltagarna hade. Då det i flera av programmen som deltagarna rekryterades från hade en övervikt för det ena könet infördes deltagarnas kön som en faktor i analysen. Resultatet från en tvåvägs variansanalys (programtillhörighet x kön) visade ingen signifikant huvudeffekt för programtillhörighet $F(6, 195) = 1.59$, $p = .152$ eller någon signifikant interaktion mellan programtillhörighet och kön även om det fanns en tendens till det $F(5, 195) = 2.09$, $p = .068$. Störst skillnad mellan könen fanns inom Miljö-/ Byggnadsingenjörsprogrammet och minst skillnad mellan könen fanns inom Ekonomiprogrammet (se Tabell 1).

Tabell 1

Medelvärden och (standardavvikelser) för empati uppdelat på programtillhörighet och deltagarnas kön

Programtillhörighet	Kön	
	Man	Kvinna
Beteendevetenskapliga programmet	3.83 (1.47)	4.34(1.06)
Ekonomiprogrammet	4.78 (0.92)	4.68 (1.03)
Flygingenjörsprogrammet	3.31 (1.44)	
Miljö-/ Byggnads ingenjör	3.85(1.24)	5.13 (1.14)**
Samhällsvetenskapliga programmet	2.94 (1.11)	5.32 (0.90)*
Sjukgymnastprogrammet	3.78 (0.75)	5.25 (1.11)*
Ej student	4.55 (1.40)	5.02 (1.17)

Not. Skalan variationsvidd 1 (inte alls)-7(extremt)

* $p < .05$ ** $p < .01$

Av de sex känslor som mätte empati skattade deltagarna högst för känslan sympati och lägst för känslan deltagande. Manliga deltagare skattade signifikant lägre än kvinnliga deltagare för samtliga känslor förutom för känslan omsorg. Inga signifikanta medelvärdes skillnader fanns mellan deltagarnas etnicitet och de sex känslor som mätte empati (Se tabell 2).

Deltagarna fick också ta ställning till vilket land eller vilken världsdel de föreställde sig att målpersonen kom ifrån. Samtliga deltagare (oavsett etnicitet) som fick en version med svensk målperson svarade "Sverige" (om inte, uteslöts de från studien). Majoriteten av deltagarna oavsett etnicitet som fick en version med invandrad målperson, föreställde sig att målpersonen kom från länder som kategoriserades som "Mellanöstern" (se Tabell 3).

Tabell 2

Medelvärden och (standardavvikelser) för känslorna som mätte empati uppdelat på deltagarnas kön och etnicitet

Känsla	Kön		Etnicitet		Total
	Man	Kvinna	Svensk	Utländsk	
Deltagande	3.00(1.71)	3.57(1.79) *	3.24(1.82)	3.49(1.62)	3.30(1.77)
Medkänsla	4.71(1.60)	5.82(1.38) **	5.32(1.60)	5.26(1.57)	5.31(1.59)
Medlidande	4.40(1.63)	5.64(1.29) **	5.01(1.65)	5.23(1.35)	5.07(1.58)
Omsorg	3.21(1.58)	3.67(1.78)	3.34(1.74)	3.81(1.57)	3.46(1.70)
Sorg	3.88(1.71)	4.68(1.84) **	4.68(1.84)	4.49(1.83)	4.31(1.82)
Sympati	4.85(1.49)	5.92(1.18) **	5.43(1.51)	5.42(1.17)	5.43(1.43)

Not. Skalans variationsvidd 1(inte alls)-7(extremt)

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tabell 3

Angiven etnicitet på målpersonen uppdelat på deltagarnas etnicitet i procent

Målpersonens etnicitet	Deltagarnas etnicitet	
	Svensk	Invandrare
Afrika (Somalia)	10	8
Asien (Thailand, Indien)	8	6
Balkan (Serbien, Bosnien, Rumänien)	2	2
Europa (Tyskland, Frankrike)	4	8
Mellanöstern (Syrien, Turkiet, Irak, Iran)	26	28
Norden (Sverige)	45	47
Sydamerika (Chile, Brasilien)	1	2
Övrigt	3	0

Not. Frågan i enkäten var öppen. Deltagarna har själva angett samtliga ovan nämnda alternativ.

Deltagarna fick svara ifall de själva hade varit med om en liknande händelse och för att se om det fanns någon skillnad i empati beroende på om man hade tidigare erfarenhet av en liknande situation utfördes en envägs variansanalys. Ingen signifikant skillnad fanns i empati mellan de 21 stycken som hade varit med om en liknande situation ($M = 4.31$, $SD = 1.58$) och de 186 personer som inte hade varit med om en liknande situation ($M = 4.51$, $SD = 1.27$), $F(2, 205) = .298$, $p = .742$. En Pearson korrelations utfördes på centrala variabler för att se hur de samvarierade med varandra (se Tabell 4).

Tabell 4

Pearson korrelation för kontrollvariabler samt beroende variabel med medelvärde och standardavvikelse

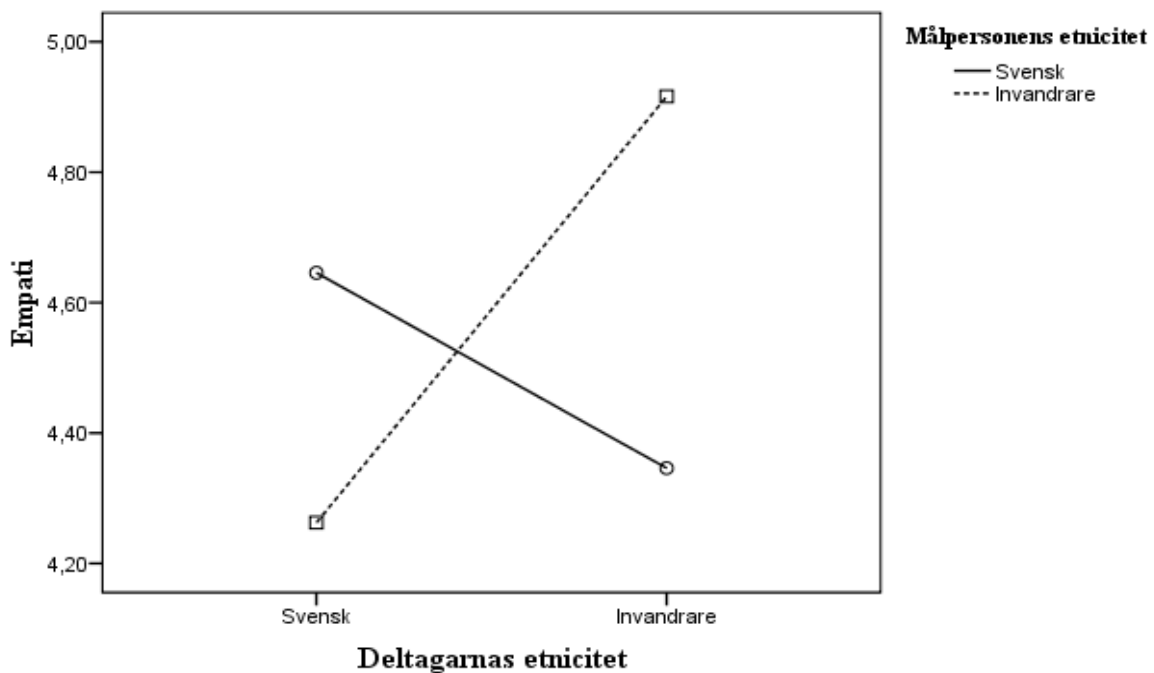
	1	2	3	4	5	6	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Empati							4.49	1.30
2. Skuld	-.00						2.84	1.57
3. Fys.skada	.31**	.12					6.10	0.97
4. Psyk.skada	.34**	.07	.35				6.49	0.72
5. Stereotypoffer	.27**	.16*	.28**	.26**			4.70	1.40
6. Delt. Kön	.35**	-.03	-.18	.18**	.17*			

Not. Skalans variationsvidd 1(inte alls)-7(extremt), Man = 1, Kvinna = 2

* $p < .05$, ** $p < .01$

En tvåvägs variansanalys utfördes för att undersöka om det fanns någon skillnad i empati mellan män och kvinnor samt om något av könen i berättelserna väckte mer empati. Hypotes 1 fick stöd då det fanns en huvudeffekt gällande deltagarnas kön. Män ($M = 4.01$, $SD = 1.34$) uppvisade signifikant lägre empati än vad kvinnor ($M = 4.91$, $SD = 1.12$) gjorde $p < .001$, $F(1, 204) = 28.58$, $\eta^2 = .12$. Hypotesen att kvinnor väcker mer empati fick inget stöd då det inte fanns någon signifikant huvudeffekt mellan manlig ($M = 4.49$, $SD = 1.35$) och kvinnlig ($M = 4.49$, $SD = 1.26$) målperson $F(1, 204) = .28$, $p = .596$, $\eta^2 = .00$ eller någon signifikant interaktion mellan målpersonens kön och deltagarens kön $F(1, 204) = 0.91$, $p = .342$, $\eta^2 = .12$.

För att se om det fanns någon skillnad i empati mellan svenska och invandrardeltagare beroende på om målpersonen var svensk eller invandrad utfördes en tvåvägs variansanalys. Ingen signifikant skillnad i empati fanns mellan svenska ($M = 4.44$, $SD = 1.36$) och invandrardeltagare ($M = 4.64$, $SD = 1.14$), $F(1, 204) = 0.74$, $p = .390$, eller i empati för svensk ($M = 4.57$, $SD = 1.28$) eller invandrad målperson ($M = 4.43$, $SD = 1.33$), $F(1, 204) = 0.21$, $p = .650$. Däremot fick hypotes 3 a och b stöd då det fanns en signifikant disordinal interaktion (se Figur 1) mellan deltagarens etnicitet och målpersonens etnicitet $F(1, 204) = 5.38$, $p = .021$, $\eta^2 = .03$.

Figur 1

Medelvärdeskilnader i empati mellan svenska och invandrardeltagare gentemot svenska och invandrade målpersoner

Även om interaktionen var signifikant behövdes det göra ett t-test för att se om svenska deltagares empati för svensk målperson skilde sig signifikant från invandrad målperson, samt om invandrardeltagares empati för svensk målperson skilde sig signifikant från invandrad målperson. Resultatet visade ingen signifikant skillnad i empati hos svenska deltagare för svensk målperson ($M = 4.65$, $SD = 1.33$) och invandrad målperson ($M = 4.26$, $SD = 1.36$)

även om det fanns en tendens till det $p = .079$, $t(153) = 1.77$. Ingen signifikant skillnad fanns heller hos invandrardeltagarna gällande skattad empati gentemot svensk ($M = 4.35$, $SD = 1.13$) eller invandrad ($M = 4.92$, $SD = 1.09$) målperson, även om det även i detta fall fanns en tendens till det $t(51) = -1.87$, $p = .067$.

För att se om berättelsen med svensk målperson väckte signifikant olika mycket empati hos svenska och invandrardeltagare och om berättelsen med en invandrar målperson väckte signifikant olika mycket empati hos svenska och invandrardeltagare utfördes ytterligare ett t-test. Resultatet visade att den svenska målpersonen inte väckte signifikant olika mycket empati hos svenska ($M = 4.65$, $SD = 1.33$) och invandrardeltagare ($M = 4.35$, $SD = 1.13$), $t(97) = 1.03$, $p = .067$. Däremot väckte invandrade målpersonen signifikant olika mycket empati hos svenska ($M = 4.26$, $SD = 1.36$) och invandrardeltagare ($M = 4.92$, $SD = 1.09$), $t(107) = -2.26$, $p = .026$.

Vidare utfördes en tvåvägs ancova med beroende variabeln empati och faktorerna deltagarens etnicitet och målpersonens etnicitet samt faktorn kön som ett kovariat. Kovariatet infördes för att deltagarnas kön korrelerade med faktorn empati och för att utesluta risken för att interaktionen berodde på detta. Med kovariatet inkluderat förändrades inte utfallet då det inte fanns någon signifikant huvudeffekt gällande målpersonens etnicitet $F(1, 203) = .56$, $p = .456$, eller deltagarnas etnicitet $F(1, 203) = 1.22$, $p = .271$. Resultatet visade fortfarande en signifikant disordinal interaktion mellan målpersonens etnicitet samt deltagarens etnicitet $F(1, 203) = 8.24$, $p = .005$, $\eta^2 = .039$.

En tvåvägs variansanalys utfördes för att se om det fanns någon skillnad i indirekt skuldbeläggning mellan deltagarnas kön, deltagarens etnicitet och vilket kön målpersonen i berättelsen hade. Resultatet visade en signifikant huvudeffekt för målpersonens kön där deltagarna ansåg att det var mindre klokt av den kvinnliga ($M = 2.58$, $SD = 1.42$) målpersonen att ta genvägen, än vad man ansåg att det var av den manliga målpersonen ($M = 3.12$, $SD = 1.67$), $F(1, 204) = 7.65$, $p = .006$, $\eta^2 = .04$. Ingen signifikant huvudeffekt fanns mellan svenska ($M = 2.93$, $SD = 1.48$) och invandrardeltagare ($M = 2.59$, $SD = 1.78$) gällande skuldbeläggning $F(1, 200) = 0.31$, $p = .578$. Även en signifikant interaktion fanns mellan deltagarens kön och målpersonens kön där manliga deltagare ansåg att det var mindre klokt av den kvinnliga ($M = 2.43$, $SD = 1.42$) målpersonen än vad de ansåg att det var av den manliga ($M = 3.50$, $SD = 1.63$) målpersonen att välja genvägen $F(1, 204) = 5.04$, $p = .026$, $\eta^2 = .02$. Kvinnliga deltagare gjorde däremot ingen skillnad mellan manliga ($M = 2.85$, $SD = 1.66$) och kvinnliga ($M = 2.74$, $SD = 1.42$) målpersoner gällande skuldbeläggning av vägval.

Diskussion

Resultatet från studien visade att manliga deltagare uppvisade signifikant lägre empati än vad kvinnliga deltagare gjorde och att inget av könen väckte signifikant mer empati. Vidare visade studien en signifikant interaktion mellan deltagarens etnicitet och målpersonens etnicitet.

Den observerade könsskillnaden gav stöd till hypotes 1. Könsskillnaden hade möjligen kunnat bli mindre om någon form av belöning hade utlovats till deltagarna för deras medverkan, då detta hade kunnat öka manliga deltagarens motivation och därmed möjligen deras medelvärde i skattad empati (Klein & Hodges, 2001). Men då medelvärdesskillnaderna i empati var så stora mellan män och kvinnor hade inte en belöning troligtvis påverkat signifikansen markant. Kvinnor tenderar att visa högre empati än män särskilt vid självskattning (Eisenberg & Lennon, 1983). Men då denna studie inte använde sig av denna metod, utan en empatiskala där deltagarna inte visste att det var empati som mättes, kan inte detta vara en orsaksförklaring till den observerade könsskillnaden. Eftersom kvinnor har visats vara mer bekym-

rade än män över våldsamma situationer (Swami et al., 2008) är den våldsamma berättelsen som valdes till studien en mer trolig orsaksförklaring till att kvinnor kände mer empati för målpersonen än vad män gjorde.

Hypotes 2, att kvinnor väcker mer empati fick inget stöd, vilket går emot en stor andel tidigare forskning. En trolig orsaksförklaring till att den kvinnliga målpersonen inte väckte mer empati hos män i denna studie, är att de manliga deltagarna skuldbelade enbart den kvinnliga målpersonen för vägvalet. Att inte heller kvinnliga deltagare kände mer empati för den kvinnliga målpersonen, skulle alternativt kunna förklaras med att majoriteten av de kvinnliga deltagarna inte hade någon tidigare erfarenhet av en liknande situation, vilket har visats vara en viktig faktor för upplevd empati (Håkansson & Montgomery, 2003).

Att det inte fanns någon huvudeffekt för varken deltagarnas etnicitet eller målpersonens etnicitet, men en signifikant disordinal interaktion gav stöd till hypotes 3. Resultatet innebär att svenska och invandrare generellt inte är olika mycket empatiska, men skiljer sig åt i empati beroende på målpersonens etnicitet. Inom det social-kognitiva perspektivet anser man att upplevd likhet med målpersonen är nödvändigt för att man ska kunna känna empati (Sturmer et al., 2006). De observerade resultaten skulle därmed kunna tänkas bero på att deltagarna inte kände lika mycket likhet med målpersonen som hade en annan etnicitet än vad de själva hade. Att deltagarna inte kände likhet med målpersonen med en annan etnicitet kan bero på att målpersonerna var främlingar för empatisörerna (Batson, 2005). Främlingskapet kan i sin tur ha påverkat att deltagarna ansåg att det var lättare att känna likhet och därmed också mer empati för målpersonen som hade samma etnicitet. Erlich (1983) menar att den empatiska förståelsen ökar om människor talar samma språk, delar samma kulturella bakgrund, sexuell och etnisk identitet, vilket också den observerade interaktionen mellan deltagarnas och målpersonens etnicitet ger delvis stöd för. Alternativt skulle skillnaderna kunna förklaras med att människan ofta naturligt har en mer positiv bild av ”vi” gruppen än vad man har av ”de” gruppen (Tajfel hämtat från Brown, Bradley, & Lang, 2006). Att interaktionen mellan deltagarnas etnicitet och målpersonens etnicitet var signifikant visar att det uppenbarligen finns klyftor mellan människor med svensk och invandrabakgrund, vilket behöver uppmärksammas och kräver mer forskning, då vi lever i ett mångetniskt samhälle.

Då bortfallet var relativt stort blev fördelningen av berättelserna något sned. Det bör därför påpekas att detta kan ha påverkat resultatet, vilket i sig påverkar studiens reliabilitet. Bortfallet blev stort då det bestämdes att alla enkäter där man inte kunde vara säker på att deltagarna hade uppfattat målpersonen som svensk eller invandrare valdes bort, vilket i sig ökar studiens interna validitet. Att man i denna studie valde en autentisk berättelse till undersökningen ökar studiens externa validitet, men då majoriteten av deltagarna var studenter blir generaliserbarheten möjligen något begränsad till denna grupp. Då man jämförde medelvärden i empati mellan deltagarna och programtillhörighet stärks studiens interna validitet, då man vet att deltagarna generellt inte var olika mycket empatiska. Medelåldern var också relativt låg, vilket väcker frågan om resultatet hade blivit annorlunda om ett större antal äldre deltagare hade inkluderats. Programstudenterna valdes dock ut på grundval av att maximera spridningen och få en så jämn könsfördelning som möjligt, vilket kan stärka generaliserbarheten.

Eftersom deltagare som var andragenerationens svenskar (de själva var födda i Sverige men hade minst en förälder som inte var det) klassades i denna studie som invandrare, skulle det vara intressant med vidare forskning som med samma frågeställning som denna studie undersökte om det finns någon skillnad mellan ”helsvenska” och andragenerationens svenska deltagare. Det skulle också vara intressant med forskning som skulle använda sig av enbart äldre deltagare för att se om empatin gentemot människor med samma och annan etnicitet skiljer sig åt både hos äldre och yngre deltagare. Vidare forskning som kan ta reda på vad

denna studies påvisade skillnad i empati beror på, skulle vara intressant och viktigt för att kunna ta vidare åtgärden för att öka empatin för människor som har en annan etnicitet.

Referenser

- Batson, C. D. (1994). Why act for the public good? Four answers. *Personality and Social Psychology Bulletin. Special Issue: The self and the collective*, 20, 603-610.
- Batson, C. D. (2005). Similarity and nurturance. *Basic and Applied Social Psychology*, 27, 15-25.
- Batson, C. D., Håkansson Eklund, J., Chermok, V. L., Hoyt, J. L., & Ortiz, B. G. (2007). An additional antecedent of empathic concern: Valuing the welfare of the person in need. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 65-74.
- Batson, C. D., Sympson, S. C., Hindman, J. L., Decruz, P., Todd, R. M., Weeks, J. L., ... Burris, C. T. (1996). I've been there too. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 474-482.
- Brown, L. M., Bradley, M. M., & Lang, P. J. (2006). Affective reactions to pictures of ingroup and outgroup members. *Biological Psychology*, 71, 303-311.
- Carlozzi, A. F., Bull, K. S., Stein, L. B., Ray, K., & Barnes, L. (2002). Empathy theory and practice: A survey of psychologist and counselors. *Journal of Psychology*, 136, 161-170.
- Cundiff, N. L., & Komarraju, M. (2008). Gender differences in ethnocultural empathy and attitudes toward men and women in authority. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 15, 5- 15.
- Decety, J., & Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, 3, 71-100.
- Eisenberg, N., & Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological Bulletin*, 94, 100-131.
- Erlich, I. S. (1983). Speaking the same language. *Journal of American College Health*, 31, 174-176.
- Feshbach, N. D. (1975). Empathy in children: Some theoretical and empirical considerations. *The Counseling Psychologist*, 5, 25-30.
- Hoffman, M. L. (1987). The contribution of empathy to justice and moral judgment. In N. Eisenberg & J. Strayer (Eds.), *Empathy and its development* (pp. 47-80). Cambridge: Cambridge University Press.
- Holm, U. (2001). *Empati: Att förstå andra människors känslor*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Håkansson Eklund, J. (2006). Empathy and viewing the other as a subject. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47, 399-409.
- Håkansson, J., & Montgomery, H. (2003). Empathy as an interpersonal phenomenon. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 267-284.
- Klein, K. J. K., & Hodges, S. D. (2001). Gender differences, motivation, and empathic accuracy: When it pays to understand. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 720-730.
- Knickmeyer, R., Baron-Cohen, S., Raggatt, P., Taylor, K., & Hackett, G. (2006). Fetal testosterone and empathy. *Hormones and Behaviour*, 49, 282-292.
- Lindholm Schultz, H. (2009). *Etnicitet*. Hämtad 15 november, 2009, från Nationalencyklopedin: <http://ep.bib.mdh.se:2079/lang/etnicitet>
- Lindholm Schultz, H. (2009). *Etnisk grupp*. Hämtad 15 november, 2009, från Nationalencyklopedin: <http://ep.bib.mdh.se:2079/etnisk-grupp>

- Morgan, M. M., Goddard, H. W., & Givens, S. N. (1997). Factors that influence willingness to help the homeless. *Journal of Social Distress and Homeless*, 6, 45-55.
- Persson, M. (2009). *Batsons empatiskala på svenska*. D-uppsats, Mälardalens högskola, Eskilstuna/Västerås, Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling.
- Rueckert L., & Naybar, N. (2008). Gender differences in empathy: The role of the right hemisphere. *Brain and Cognition*, 67, 162-167.
- Stillion, J. M., White, H., Edwards, P. J., & McDowell, E. E. (1989). Ageism and sexism and suicide attitudes. *Death Studies*, 13, 247-261.
- Sturmer, S., Snyder, M., Kropp, A., & Siem, P. (2006). Empathy-motivated helping: the moderating role of group membership. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 943-956.
- Swami, V., Furnham A., & Christopher, A. N. (2008). Free the animals? Investigating attitudes toward animal testing in Britain and the United states. *Scandinavian Journal of psychology*, 49, 269-276.
- Sylvander, I. (1992). B. Almer & A. M. Durnhofer (Red.), *Empati: Känna förstå och växa* (ss.10-24). Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Toussaint, L., & Webb, J. R. (2005). Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness. *Journal of Social Psychology*, 145, 673-685.
- Wang, Y. Davidson, M. M., Yakushko, O. F., Savoy, H. B., Tan, J. A., & Bleier, J. K. (2003). The scale of ethnocultural empathy: Development, validation and reliability. *Journal of Counseling Psychology*, 50, 221-234.